

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕСТИМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ РЕАКТИВНИХ РЕПЛІК

The article deals with the specific speech realization of the estimation as a reaction component. The author considers the verbal means of conveying positive, negative and neutral (or ambivalent) estimation on the phonetic, lexical, morphological and syntactic levels that add expressive elements to the speech and contribute to the addressee communicative intention realization.

Key words: estimation, estimation utterance, reactive remark.

Стаття присвячена дослідженню особливостей мовної реалізації категорії оцінки як компонента реактивних реплік. Автор розглядає засоби, передаючі позитивну, негативну і нейтральну (або амбівалентну) оціночну окраску на фонетичному, лексичному, морфологічному і синтаксичному рівнях, з допомогою яких елементи висловлювання наділяються більшою експресивністю, підкреслюють колоритність мови з метою привертання уваги оточуючих.

Ключевые слова: категорія оцінки, естимативне висловлювання, реактивна репліка.

У статті досліджено особливості мовленнєвої реалізації категорії оцінки як складової реактивних реплік. Автор розглядає засоби, що передають позитивне, негативне та нейтральне (або амбівалентне) оцінне забарвлення мови на фонетичному, лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях, які надають певному елементу висловлювання більшої виразності, підкреслюють колоритність мови з метою привертання уваги оточуючих.

Ключові слова: категорія оцінки, естимативне висловлювання, реактивна репліка.

Людині властиво співвідносити явища навколишнього середовища з характерними для неї ідеалами, потребами, інтересами, визначаючи при цьому ціннісне значення даних явищ для її життя й діяльності, тобто оцінюючи їх. Оцінці, для передачі якої в мові існує певний набір засобів, піддається вся сукупність явищ навколишнього середовища – предмети, їх властивості, стани тощо.

Актуальність дослідження категорії оцінки можна продемонструвати влучним висловом Т.В. Маркелової: "Оцінка як мовна категорія набула глобального характеру, наче "пронизуючи живий організм мови "кровоносними судинами" людського ставлення" [8, с. 76], а її комплексне вивчення почало набирати темп, відображаючи складний та суперечливий за своєю сутністю характер категорії.

Відповідно, у зв'язку з максимізацією спектру естимативних висловлювань у мовленні існує значна кількість наукових робіт, що описують суть та мовні засоби вираження ціннісного ставлення до дійсності (Н.Д. Арутюнова, О.Л. Бессонова, О.М. Вольф, Н.В. Гончарова, Т.А. Космеда, Г.Г. Кошель, Т.О. Крисанова, М.О. Мініна, О.М. Островська, Г.І. Приходько, В.М. Телія, О.В. Яшенкова, J.R. Averil, W.D. Hudson, D.L. Perry та ін.).

Проаналізувавши основний корпус праць із обраної тематики, ми дійшли висновку, що засоби вираження естимативної складової реактивних реплік є

недостатньо дослідженими, хоча й існує значна кількість доробків, вартих уваги дослідників даної проблеми [4; 5; 6; 9; 10].

Таким чином, **предметом** розгляду у статті виступають вербальні засоби вираження естимаційної складової реактивних реплік з **метою** визначення особливостей репрезентації категорії оцінки у творах сучасної художньої літератури.

Основним **питанням** при проведенні дослідження стало вивчення засобів, що передають позитивне, негативне та нейтральне (або амбівалентне) оцінне забарвлення мови на фонетичному, лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях, які надають певному елементові висловлювання більшої виразності, підкреслюють колоритність мови з метою привернення уваги оточуючих.

Варто наголосити, що **матеріалом дослідження** слугувала художня проза британських та американських авторів початку ХХІ століття. Методом суцільної вибірки було відібрано та проаналізовано близько 600 фрагментів естимаційних мовленнєвих актів, мовні засоби вираження яких належать до різних мовних рівнів.

У сучасній лінгвістичній літературі представлені різні підходи до розуміння, різні аспекти вивчення категорії оцінки. Враховуючи комунікативно-прагматичне спрямування нашого дослідження, будемо виходити з такої робочої дефініції: **оцінка** – це прагматико-семантична категорія, представлена сукупністю мовленнєвих одиниць з оцінним значенням на всіх мовних рівнях, що виражають позитивне, негативне, нейтральне (амбівалентне) ставлення мовця до змісту повідомлення та спрямовані на реалізацію певної комунікативної інтенції.

На основі аналізу фактичного матеріалу виділяємо мовленнєві акти з продукуванням адресатом:

- естимаційних суджень позитивної спрямованості (ситуації схвалення зовнішності, рис характеру, розумових здібностей, поведінки [17]):

"Anyway, how were the children?" she asked.

"They were fabulous," he assured her [24, с. 85];

- естимаційних суджень негативної спрямованості (ситуації докору, осуду, звинувачення [17]):

"Like mother, like daughter, is that what you mean?" Nicholas was growing irritated.

"I'm sorry, Dad, but...it bears consideration" [21, с. 27];

- естимаційних суджень нейтральної/амбівалентної спрямованості (ситуації байдужості, спокійного споглядання, об'єктивного оцінювання [17]):

"Dad, what's wrong with Mum?"

"Nothing to worry about" [25, с. 24].

Розрізняють два способи вираження оцінки:

1) вербальний (за допомогою мовних засобів);

2) невербальний (міміка, пантоміміка, жести тощо)

або, як їх ще називає В.І. Шаховський, *Verbal language* та *Body language* [1].

Доцільним вважаємо розглянути спочатку перший із названих способів.

I. Реалізація категорії оцінки на фонетичному рівні.

У ході дослідження було здійснено спробу виділити фонетичні засоби репрезентації категорії оцінки на матеріалі художніх творів. Хоча й автори не використовують фонетичну транскрипцію, існують інші шляхи передачі оцінно-емоційного забарвлення вислову [12]:

- різноманітні типи інтонаційних конструкцій: іронічна, саркастична, несхвальна, захоплення тощо:

"That doesn't bother you, does it?"

"Sure it does, it makes me mad! I mean, I'd just like to haul off and hit somebody, you know. But I can't" [20: 145];

- вигук (*um, oh, well, ha!, yeah*) надають висловлюванню не лише емоційно-оцінного забарвлення, а й дозволяють привернути увагу до об'єкта оцінки:

"It makes you dinner, then washes up and gives you a massage. Who needs a man?"

"Ha! It's very good" [24: 68];

- окличні речення з метою викликати певну реакцію співрозмовника на об'єкт оцінки:

"Why were you in prison?" I cried, though I had a sneaky feeling that the question ought to be: "Who did you seduce that you shouldn't have?"

"For no reason! It was utterly unjust! They stuck me beneath the Doge's palace for a year! A year!" [25: 332];

- подовження наголошених голосних використовується для зображення найрізноманітніших емоцій:

"Do you want a fag?"

"Oh don't be absuuuuuuuuuurd!" I said, pretending to be Rebecca" [22];

- подовження приголосних: на відміну від подовження голосних, прикладів із подовженими приголосними у проаналізованому фактичному матеріалі знайдено значно менше. Вони використовуються для репрезентації таких емоцій:

"Seems silly, doesn't it?"

Assia nodded and sighed. "Secrets are bad for the soul, dharrling...and they never stay secret for ever" [23, с. 151].

II. Реалізація категорії оцінки на лексичному рівні.

М.О. Мініна зауважує, що на лексичному рівні оцінка виражається словами-оцінками та узуально-оцінними словами. До слів-оцінок відносять прикметники, прислівники, іменники, дієслова, що позначають позитивне або негативне судження (*delighted, deserve, enigmatically, promising, breakdown etc.*) [9, с. 34].

На думку В.А. Кузнецової, М.О. Мініної, основною ознакою оцінної семантики є те, що вони не мають нейтральних відповідників, а лише співвідносяться з антонімами. Це і є доказом того, що оцінка є денотатом даних слів [9, с. 34].

В текстовому просторі досліджуваних творів виділяємо оцінні слова: *fine, nice, fresh, silly, nonsense etc.*, в яких оцінне значення не пов'язано з афіксами, а проявляється в семантиці кореня слова.

Варто зазначити, що оцінний момент може виникати в результаті використання нейтральних слів, які в певному контексті набувають оцінного значення: *mind, black, normal, serpent etc* [3; 11].

Узуально-оцінні слова – це прикметники, прислівники, іменники та дієслова, які не лише виконують позначають якості, властивості предмети, дії, стани, але й виносять позитивне або негативне судження про предмет оцінки [6, с. 34]. На відміну від слів-оцінок, узуально-оцінні слова мають оцінно-нейтральні відповідники (*disastrous, bad, great, boring, silly, nice etc.*).

Деяким прикладам з нашого ілюстративного матеріалу притаманне описане Т.А. Крисановою явище лексичної атракції [6], що передбачає підвищену інтенсивність вживання оцінних лексичних одиниць у межах невеликого тексту, який реалізує ставлення мовця і відображує стан комунікантів у процесі спілкування. Це явище найчастіше зустрічаємо у випадках естимаційних суджень негативної спрямованості:

"Darling, what do you want to say?" said Jude.

"DON'T BLOODY MARRY VILE RICHARD. He's an unreliable, selfish, idle, unfaithful fuckwit from hell. If you marry him, he'll take your money and run away with a bimbo" [22, с. 231].

На основі проаналізованого ілюстративного матеріалу нашого дослідження виділяємо такі групи критеріїв оцінки:

- поведінка, моральні якості, характер, вчинки;
- характер відносин, а саме: сімейні, дружні, кохання тощо;
- ставлення до інших осіб;
- сфера діяльності, професія;
- здібності, можливості, ідеї;
- стан справ;
- самопочуття людини;
- вік, зовнішній вигляд, фізичний стан людини;
- загальне враження від особи;
- предмети навколишнього середовища;
- суспільно-політичні погляди;
- соціально-майнова ознака, тощо.

Найбільш продуктивною є перша група, оскільки дана сфера є важливим аспектом оцінної шкали. Однак у кожному окремому випадку оцінне значення слів визначається тематичною стратегією твору в цілому та авторськими особливостями її втілення [7].

Зауважимо, що для вираження категорії оцінки на лексичному рівні використовуються стилістичні фігури та тропи, що інтенсифікують ефект оцінки та експресивності мовлення [16]:

- метафори:

"How about you?"

"The night I laid eyes on you, you were this beaming light that made everyone else there look faded in comparison" [23, с. 316];

- **метонімія:**

"What shall we call her?"

"Bonnie," Mandy smiled. "Because she is. My beautiful, bonny baby girl" [23, с. 301];

- **епітети:**

"You clearly love Helen and your boys, but where am I in all of this?"

"You, my darling, my beautiful, sweet girl, have opened up a whole new world for me" [23, с. 203];

- **порівняння:**

"What did he look like?"

"Like a shadow!" [21, с. 150];

- **гіпербола:**

"They're looking for you?"

"Probably," he said. "I imagine the combined police forces of five continents are after me" [21, с. 150];

- **алюзія** – посилення на літературні, історичні, міфологічні та політичні факти допомагають більш точно та чітко оцінити явище:

"So what's he got then?"

"Well, I'm not wild about Capone – but he's an icon" [25, с. 172];

- **оксюморон**, який з психологічної точки зору являє собою вирішення ситуації, що не піддається будь-якому поясненню:

"And how was Mark?"

"Oh fine. He's really a nice chap. Terribly attractive" [22, с. 210];

- **лексичні повтори** (анафори, епіфори, анадиплосиси тощо):

"So, how are you?"

"I feel hideous!" said Assia. "Just hideous" [23, с. 22] тощо.

III. Реалізація категорії оцінки на морфологічному рівні.

Результати аналізу фактичного матеріалу засвідчують, що найбільш уживаними частиномовними засобами реалізації категорії оцінки є прикметники, іменники, прислівники, дієслова, рідше вигуки, займенники та числівники.

Найчастішими є випадки вживання **прикметників** (у більшості мовленнєвих актів – це якісні прикметники), що, на нашу думку, є справедливим, оскільки вони надають певні характеристики та властивості особам, предметам, фактам, явищам: *normal, great, delighted, disastrous, fine, painful, interesting, mysterious etc.*

"What do you think?"

"Hmm. It doesn't seem like a very promising idea. But you know, people's relationships are quite mysterious," she said enigmatically [22, с. 220].

Друге місце у даному рейтингу посідають **іменники** з емоційно-забарвленою конотацією, що дозволяють більш яскраво та точно передати оцінку події чи явищ: *chap, honey, darling, breakdown etc.*

"What's the matter? What's going on here?"

Valerie's manic slicing stopped. Looking directly at Mandy she said bluntly, "I think he's having an affair" [23, с. 39].

В аналізованому текстовому просторі функціонує значна кількість оцінних прислівників: *perfectly, fine, bloody, terribly, enigmatically, unlikely etc.* Це явище можна пояснити тим, що в більшості випадків за допомогою прислівників комунікант може висловити своє позитивне, негативне або нейтральне ставлення лише до певної дії, а не до співбесідника чи ситуації в цілому [11]:

"Are you all right, Lucy?"

"Oh, I'm fine," I said wearing a smile on my face like a label on a bottle [25, с. 273].

Хоча й дієсловам та фразовим дієсловом притаманна властивість позначати суб'єктивне ставлення до об'єкта оцінки, у нашій вибірці вони складають значно меншу групу засобів реалізації оцінного значення: *suffer, deserve, owe, win, detest, bother, can't stand smb etc.*

"You really do like this house, don't you?"

"I love it," Ed admitted. "It's going to be such a wrench to sell it, especially now that you you've made it so beautiful" [24, с. 422].

Фразеологізми відіграють важливу роль в оцінюванні явища та надають різноманітні відтінки способам за засобам їх вираження: вони можуть зробити оцінку більш емотивною, виразною, певним чином спрямувати естетичне сприйняття у необхідне русло, забезпечити ті чи інші культурні асоціації тощо [15]:

"What did you call me?" Mandy shouted.

"What you are! A power freak!" Maggie tugged with frustration. "You're driving everyone nuts!" [23, с. 161].

Відомо, що займенникам та числівникам не притаманне експресивне забарвлення, але в деяких контекстуальних випадках вони все ж набувають оцінної конотації [15]:

"How old are you, Miss Bessie?"

"Eighty-three," Miss Bessie crowed proudly [20, с. 184].

"Oh yeah, like who?" Deena said scathingly.

"Women with careers, that are their babies, if you like. Their passion is life itself, they are busy jet setters who don't have time for a demanding or controlling man... they have their own success, big houses and flashy cars" [23, с. 27].

IV. Реалізація категорії оцінки на синтаксичному рівні.

Під час аналізу художніх творів було виявлено, що в аспекті репрезентації естимативної складової реактивних реплік значна увага приділяється таким синтаксичним фігурам та тропам:

- прості двоскладні речення:

"Is my French accent bad?"

"It seems perfectly fine to me" [21, с. 170];

- складносурядні та складнопідрядні речення:

"Are you joking?"

"No, you're capable of doing more, and I feel I can trust you" [23, с. 241];

- Present Continuous Tense, що в певних ситуаціях використовується для передачі незадоволення, роздратування, розчарування комуніканта:

"Jude, what's wrong?" I said, devastated.

"I'm having a breakdown," she sobbed. "Everything seems black, black. I can't see any way out I can't..." [22, с. 186];

• компаративні конструкції з функціональним словом *like* та корелюючим прислівником *as...as*:

"Doesn't Amadeo look like George Clooney?"

"No, freak, he looks nothing like George Clooney" [25, с. 17];

• еліптичні речення, які актуалізуються майже в кожному мовленнєвому акті ілюстративного матеріалу. На нашу думку, дане явище є закономірним, оскільки мовлення комунікантів максимально наближене до сучасного повсякденного типу спілкування, якому притаманна економія мовних зусиль, паузи, міркування, різка зміна "напрямку" розмови тощо.

"Scuse me, suh, but how Miss Lucille, how she doin'?"

"Holding up," Dove said [20, с. 47];

• інверсія:

"Is it nice?"

"Nice is too modest a word," she grinned. "It's out of this world" [23, с. 224];

• синтаксичний паралелізм, що акцентує увагу на певній частині речення, що піддається оцінюванню:

"Isn't this going to be very expensive?"

"That's the point!" Annie exclaimed. "I could meet not just the man of my dreams, but the very wealthy man of my dreams" [24, с. 61];

• парентеза, використовуються з метою більш лаконічно оцінити факт:

"What?" I exploded.

"She's a very attractive girl. It would have been odd, surely, if it hadn't". He grinned wickedly. [22, с. 24];

• синтаксичні повтори, що підсилюють оцінність речення:

"Do you know what's the trouble with the news?" he was saying.

"It's boring. Boring, boring, bloody boring" [22, с. 222];

• емфатичні конструкції з дієсловами do/did/does підсилюють роль підмета та дозволяють суб'єкту виразити свою думку, оцінюючи певне явище, подію, тощо:

"Do you think Mr Darcy would have slept with Elizabeth Bennet before the wedding?"

"Yes, I do think he might have" [22];

• антитеза:

"Am I going to get death penalty?"

"Good God, no. Bloody hell. Shouldn't think so. Worst you'd be looking at is about ten years" [22, с. 306].

• апосиопеза – незавершене, обірване висловлення, що передає емоційний стан мовця, залишає за собою умовчання, що дозволяє слухачу (читачу) оцінити ситуацію самотійно:

"And what's so wrong with that?"

"What's wrong is that I wouldn't call for business." He looked at her beautiful face. "I'd call because I think you're... absolutely gorgeous" [22, с. 18];

• парцеляція:

"Is it a beauty contest or a fancy dress contest?"

"It's both. It's everything. Beauty. Originality. Artistry. It's all ridiculously unclear" [22, с. 254];

Нагнітання або послаблення категоричності оцінного висловлювання реалізується через використання інтенсифікаторів та деінтенсифікаторів [13]. Д. Болінджер зазначає, що в ролі (де)інтенсифікаторів найчастіше виступають прикметники та прислівники, рідше – займенники та іменники [13, с. 46].

Перспективою подальших досліджень вважаємо детальний аналіз особливостей невербальної репрезентації категорії оцінки на матеріалі реактивних мовленнєвих актів, адже саме невербальні компоненти передають від 60 до 80 % інформації.

Література

1. *Бацевич Ф.С.* Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К.: Академія, 2009. – 376 с.
2. *Берлизон С.Б.* Ласкательная лексика и фразеология в современном английском языке / С.Б. Берлизон // Вопросы романо-германского языкознания. – Челябинск, 1969. – С. 14–17.
3. *Кайки М.Ю.* Вербалізація оцінних значень в російській дитячій літературі середини ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.02 "Російська мова" / М.Ю. Кайки. – К., 2010. – 20 с.
4. *Касторнова О.Н.* Часторечный статус слов категории оценки в русском языке: Дисс. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Ольга Николаевна Касторнова. – Мичуринск, 2005. – 201 с.
5. *Космеда Т.А.* Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки / Т.А. Космеда. – Л.: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 345 с.
6. *Крисанова Т.А.* Висловлювання з негативною оцінкою адресата в сучасній англійській мові (комунікативно-прагматичний аспект) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т.А. Крисанова. – К., 1999. – 20 с.
7. *Лызлов А.И.* Оценка и языковые способы ее выражения в паремиях: Дисс. ... канд. філол. наук: 10.02.19 / Алексей Игоревич Лызлов. – М., 2009. – 203 с.
8. *Маркелова Т.В.* Выражение оценки в русском языке / Т.В. Маркелова // Русский язык в школе. – 1995. – № 1. – С. 76–81.
9. *Мишина М.А.* Психолінгвістический анализ семантики оценки: на материале глаголов движения: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.19 / Марина Александровна Мишина. – М., 1995. – 166 с.
10. *Приходько Г.І.* Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові / Г.І. Приходько. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – 362 с.
11. *Старостина Ю.С.* Прагматический потенциал негативной оценки в английской стилизованной разговорной речи : Дисс. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Юлия Сергеевна Старостина. – Самара, 2008. – 190 с.
12. *Тищенко Т.В.* Интонация оцінних висловлень у сучасному англійському діалогічному мовленні: гендерний аспект (експериментально-фонетичне дослідження) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т.В. Тищенко. – К., 2011. – 20 с.
13. *Харченко О.Д.* Деінтенсифікація оціночних конструкцій в сучасному англійському мовленні : Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Ольга Донатовна Харченко. – Ярославль, 2002. – 155 с.
14. *Яшенкова О.В.* Оцінні номінації в англійському діалогічному мовленні : автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / О.В. Яшенкова. – К., 1995. – 23 с.
15. *Brinker K.* Linguistische Gesprächsanalyse / K. Brinker, S. Sager. – Berlin: Schmidt, 2001. – 215 s.
16. *Krifka M.* Sprechakte und Satztypen / Manfred Krifka. – Berlin: Humboldt Universität, 2007. – S. 8–12.
17. *Macmillan English Dictionary* / [Eds. Michael Rundell, Gwyneth Fox]. – Oxford: Macmillan Publishers Limited, 2002. – 1692 p.
18. *Parrot W.G.* Emotions in Social Psychology / W. Gerrard Parrot. – Philadelphia: Psychology Press, 2001. – P. 1–19.

Джерела ілюстративного матеріалу

19. *Childress M.* Crazy in Alabama / Mark Childress. – New York: Ballantine Books, 2003. – 383 p.
20. *Easterman D.* Maroc / Daniel Easterman. – London: HarperCollins Publishers, 2002. – 400 p.
21. *Fielding H.* Bridget Jones. The edge of reason / Helen Fielding. – London: Picador, 2000. – 422 p.
22. *McCutcheon M.* The Mistress / Martine McCutcheon. – London: PAN BOOK, 2009. – 328 p.
23. *Reid C.* The Personal Shopper / Carmen Reid. – London: Corgi Books, 2007. – 439 p.
24. *Scottoline L.* Killer Smile / Lisa Scottoline. – New York: HarperCollins Publishers, 2004. – 358 p.
25. *Wright D.* The History of Lucy's Love Life in 10 ½ Chapters / Deborah Wright. – London: Sphere, 2006. – 374 p.

References

1. *Batseyvych F.S.* Osnovy komunikativnoi lingvistyky / Floriy Serhiyovych Batseyvych. – K.: Akademia, 2009. – 376 s.
2. *Berlizon S.B.* Laskatel'naya leksika i fraseologiya v sovremennom anglijskom yazyke / S. B. Berlizon // Voprosy romano-hermanskoho yazykoznanja. – Chelyabinsk, 1969. – S. 14–17.
3. *Kajky M.Yu.* Verbalizatsia otsinnykh znachen' v rosijskij dytyachij literature seredyiny XX – pochatku XXI stolittja: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.02 "Rosijs'ka mova"/ M.Yu. Kajky. – K., 2010. – 20 s.
4. *Kastornova O.N.* Chastorechnij status slov kategorii otsenki v russkom yazyke : Dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.01 "Russkij yazyk" / Olha Nikolaevna Kastornova. – Michyrinsk, 2005. – 201 s.
5. *Kosmeda T.A.* Aksiolohichni aspekty prahmalinhvistyky: formuvannya i rozvytok kategorii otsinky / Tetyana Anatoliivna Kosmeda. – L.: LNU im. I. Franka, 2000. – 345 s.
6. *Krysanova T.A.* Vyslovyvannya z nehatyvnoju otsinkoju adresata v suchasnij anglijskij movi (komunikativno-prahmatychnij aspekt): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 "Hermanski movy" / T.A. Krysanova. – K., 1999. – 20 s.
7. *Lyzlov A.I.* Otsenka i yazykovye sposoby yeyo vyrazhenia v paremiyakh: Dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.19 "Teoriya yazyka" / Aleksej Ihorevich Lyzlov. – M., 2009. – 203 s.
8. *Markelova T.V.* Vyrazhenie otsenki v russkom yazyke / T.V. Markelova // Russkij yazyk v shkole. – 1995. – № 1. – S. 76–81.
9. *Minina M.A.* Psicholinhvisticeskij analiz semantiki otsenki: na materiale glagolov dvizheniya: Dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.19 "Teoriya yazyka" / Marina Alexandrovna Minina. – M., 1995. – 166 s.
10. *Prihodo'ko H.I.* Sposoby vyrazheniya otsinky v suchasnij anglijskij movi / Hanna Illivna Prihodo'ko. – Zaporizhzhja: ZDU, 2001. – 362 s.
11. *Starostina Yu.S.* Prahmaticheskyi potentsial negativnoi otsenki v anglijskoy stilizovannoj razgovornoj rechi: Dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04 "Hermanski yazyki" / Yulia Serheevna Starostina. – Samara, 2008. – 190 s.
12. *Tyschchenko T.V.* Intonatsia otsinnykh vysloven' u suchasnomu anglijskomu dialohichnomu movlenni: hendernij aspekt (eksperymental'no-fonetyczne doslidzhennja): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 "Hermanski movy" / T.V. Tyschchenko. – K., 2011. – 20 s.
13. *Kharchenko O.D.* Deintensifikatsiya otsenochnykh konstruktivnykh v sovremennom anglijskom yazyke: Dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04 "Hermanski yazyki" / Olha Donatovna Kharchenko. – Yaroslavl', 2002. – 155 s.
14. *Yashenkova O.V.* Otsinni nominatsii v anglijskomu dialohichnomu movlenni : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: spets. 10.02.04 "Hermanski movy" / O.V. Yashenkova. – K., 1995. – 23 s.
15. *Brinker K.* Linguistische Gesprächsanalyse / K. Brinker, S. Sager. – Berlin: Schmidt, 2001. – 215 s.
16. *Krifka M.* Sprechakte und Satztypen / Manfred Krifka. – Berlin: Humboldt Universität, 2007. – S. 8–12.
17. *Macmillan English Dictionary* / [Eds. Michael Rundell, Gwyneth Fox]. – Oxford: Macmillan Publishers Limited, 2002. – 1692 p.
18. *Parrot W.G.* Emotions in Social Psychology / W. Gerrod Parrot. – Philadelphia: Psychology Press, 2001. – P. 1–19.